

Flexibel Opleiden van leraren

Een manifest als groeidocument van de Velon Themagroep Flexibel Opleiden, augustus 2022.

De Velon Themagroep Flexibel Opleiden definieert flexibel opleiden als een proces waarin de lerarenopleider vanuit de aanstaande leraar denkt. In deze gepersonaliseerde vorm van opleiden staat het loopbaan-denken vanaf de start centraal. Naast de algemene vereisten t.a.v. de basisvaardigheden en basiskennis van het leraarschap maken HR-beleid, biografisch coachen, trainen op ondernemerschap, creativiteit, maatschappelijke betrokkenheid en zelfregulering deel uit van de opleiding en verder professionele ontwikkeling van leraren. Met aanstaande leraren bedoelen we een brede groep van startende studenten tot zij-instromers.

Visie op flexibel opleiden

Flexibel opleiden kan ervoor zorgen dat het onderwijs toegankelijker en aantrekkelijker wordt en beter is afgestemd op de kenmerken en behoeften van studenten (aanstaande leraren) en scholen in alle diversiteit van achtergronden en onderwijsvisie. Dit flexibel opleiden vraagt om een visie op de professionaliteit van de lerarenopleiders in zowel opleidingsinstituten als scholen. We leiden een zeer diverse groep studenten op voor een beroep dat een gevarieerde 'LOOPbaan', een veranderend beroepsbeeld én een focus op adaptief vermogen kent. Loopbaan-denken betekent dat we als lerarenopleiders een student niet voor een baan maar voor een loopbaan opleiden waarin persoonlijk leiderschap, ontwikkelen van vitaliteit en talentmanagement een plek krijgen. Dit doen we coachend, startend bij de 'biografie' van de lerende. Aan verschillen in generatie, werk- en levenservaring doen we recht in opleidingsvarianten (voltijd, deeltijd, zij-instroom, PDG) – uitiem kent elke student een eigen leerroute samen met andere studenten. De visie op onderwijs van aanstaande leraren ontwikkelen lerarenopleiders uit opleidingsinstituten en scholen samen met studenten. Dit vraagt van lerarenopleiders uit opleidingsinstituten om de schoolpraktijk te leren kennen en waarderen, en van lerarenopleiders uit scholen om zich te van leraar tot lerarenopleider te ontwikkelen. Daarnaast kan dit alleen gerealiseerd worden binnen scholen met een personeelsbeleid waarin het doorgroeien van de leraar in het beroep gewaardeerd wordt, mogelijk nog wel meer dan het doorgroeien naar een leidinggevende of expertrol buiten het primaire proces.

Om onze visie op flexibel opleiden te realiseren vormen de partnerschappen Samen Opleiden & Professionaliseren (SO&P) een bouwsteen. Per 2030 worden alle studenten opgeleid binnen een zo'n partnerschap; zie [hier](#) voor een overzicht van de huidige 120 partnerschappen. Daarin leiden we proactief, onderzoekend en toekomstbestendig (aanstaande) leraren op in een wisselwerking van leren op de werkplek en op het opleidingsinstituut.

Doelen

De Velon Themagroep Flexibel Opleiden wil van en met elkaar leren door concrete ervaringen en visie met elkaar te delen, en te delen met de brede beroepsgroep van lerarenopleiders. Als beroepsgroep van lerarenopleiders willen we onze professionaliteit verantwoordelijkheid nemen voor het flexibel opleiden en professionaliseren, Velon is daarin initiator en spreekbuis voor de beroepsgroep. Opleiden en professionaliseren van leraren gedurende hun loopbaan begint bij onze eigen professionele ontwikkeling en loopbaan. Zo nemen we als lerarenopleiders zelf de regie en kunnen een sparringpartner worden voor bestuur en beleid.

Netwerken

Leden van de Velon Themagroep Flexibel Opleiden zijn veelal verbonden aan partnerschappen SO&P en netwerken zoals Voorlopersgroep Samen Opleiden, Velon ledenraad en werkgroepen binnen het project [Leraren voor morgen](#) van Vereniging Hogescholen. We zijn actief in de dagelijkse praktijk van het opleiden en professionaliseren van leraren, waar de aansluiting van het opleiden en professionaliseren met de schoolpraktijk en met het veranderende beroepsbeeld concreet wordt.

Achtergrondinformatie

- ✓ Flexibel opleiden kent een lange historie. Al in de jaren negentig van de vorige eeuw wordt in onder andere de experimentele lerarenopleidingen (Dordrecht po, Amsterdam vo) geëxperimenteerd met beroepsproducten waarin studenten kennis en vaardigheden ontwikkelen op basis van een integrale opdracht vanuit de werkplek; vaak wordt dit producerend leren genoemd. Het proefschrift van Jeroen Onstenk (Lerend leren werken; 1997) geeft een onderbouwing en basis voor het vervolg. Dat krijgt vorm in de zij-instroom, het pedagogisch-didactisch getuigschrift (mbo), binnen het programma Educatief Partnerschap (vo, 1999-2003) en in professional development schools (po). Wat er over is gepubliceerd, is vaak niet digitaal beschikbaar.
- ✓ Meer recent zijn er de pilots flexibilisering in het hoger onderwijs die het ministerie van OCW in 2016 is gestart; daaraan hebben ook pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen meegedaan, vaak vanuit een partnerschap SO&P. Zie [hier](#) voor achtergrond en opbrengsten van de pilots.
- ✓ De website van het Platform SO&P biedt voorbeelden, zoals het artikel [Flexibilisering en Specifieke afstudeerrichtingen](#) van het partnerschap Friesland College-NHL Stenden (2020).
- ✓ Op basis van het [Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen](#) is Vereniging Hogescholen in 2021 gestart met het project [Leraren voor Morgen](#), van de diverse werkgroepen zijn de eerste resultaten beschikbaar.
- ✓ Tijdens het Velov/Velon congres in maart 2022 heeft de Velon Themagroep Flexibel Opleiden een kampvuursessie gehouden, zie [hier](#) voor de opbrengsten van deze sessie.

Bespreekpunten

Uit gesprekken in de themagroep en tijdens de kampvuursessie tijdens het Velon congres van 2022 komen bespreekpunten naar voren die we in het najaar van 2022 verder willen verkennen, in elk geval op 29 september (werksessie van de themagroep) en op 11 november (Velon studiedag).

1. *Leeruitkomsten*

Het werken met leeruitkomsten wordt met name sinds bovengenoemde pilots van OCW op veel plaatsen benut. OCW definieert leeruitkomsten als beschrijvingen van wat studenten moeten kennen en kunnen, welke kennis, inzicht en vaardigheden studenten moeten hebben verworven als resultaat van een leerproces. Belangrijk is natuurlijk hoe de leeruitkomsten tot stand komen met een eigen inkleuring per partnerschap.

Bespreken: welke ervaringen hebben lerarenopleiders met leeruitkomsten, wat zijn kansen en knelpunten, wat is nodig om er in de praktijk van een partnerschap goed mee uit de voeten te kunnen, wat is nodig voor professionalisering van lerarenopleiders die op basis van leeruitkomsten opleiden (zie ook de [opbrengst](#) van een werkgroep van Leraren voor morgen)?

2. *Opleidingsvarianten*

Voor het opleiden van leraren zijn de afgelopen twintig jaar vele routes tot stand gekomen, misschien wel wat te veel zoals de Inspectie in 2020 [constateerde](#). Onlangs heeft een werkgroep van Leraren voor morgen een nieuwe [inventarisatie](#) gemaakt.

Bespreken: wat betekent dit in de praktijk? Hoe gaan we als lerarenopleiders om met enerzijds een breed palet aan opleidingsvarianten, biedt flexibel opleiden binnen partnerschappen een werkbare oplossing? Wat kunnen opleidingen voor speciaal en basisonderwijs, vmbo, havo, vwo en mbo van elkaar leren, kunnen er gezamenlijke modules worden ontwikkeld? Wat bieden we aanstaande studenten en zijinstromers ter oriëntatie op het leraarsberoep?

3. *Meer dan leraren?*

Hebben we het, als we flexibel gaan opleiden, straks nog wel over 'leraren', of kunnen we beter spreken over 'onderwijsprofessionals' omdat flexibel opleiden de verbinding met andere sectoren makkelijker mogelijk maakt? Bijvoorbeeld professionals met een achtergrond in social work, zorg, pedagogiek of psychologie die in de school actief zijn, specifieke taken uitvoeren en expertise hebben. Worden ook het opleiden van onderwijsassistenten (MBO 4) en leraarondersteuners (Associate Degree) flexibel? En geven we ook dat vorm binnen de partnerschappen?